

Antonija Stanonik: *Od prvega poljuba do zgodovinskih salonarjev in ožuljenih stopal*

Bili so velikonočni prazniki in mama je dovolila, da sva šli s sestro Mojco v šolo v novi praznični obleki, ki ju je zašila Lipetova Mici, naša družinska šivilja. Bila je namreč navada, da smo za veliko noč vsi v družini bili novi.

Med malico smo dekleta visele ob oknu in se pomenkovale, ko je pridiral mimo sošolec, tisti največji in najstarejši. Bil je ta glavni, prerekal se je z učitelji, s telovadnim pa si bil skoraj na ti.

»Hej, ta mala, zakaj pa ti večkrat ne prideš v šolo v obleki!« Samo to se je slišalo in že je zdirjal naprej.

Oblila me je vročica. Le zakaj mi je rekel, naj hodim v šolo v obleki! In opazil me je, pa prav mene je opazil, mi je kljuvalo v sencih, čeprav sem bila v razredu res samo ta mala.

Potem pa je bil že nov teden in spet sem morala v šolo v tistih premajhnih spranih žametnih hlačah, ki so mi lezle v grabenček. Mama je vztrajala, da je treba oblačila ponositi do konca. Pa sem kljub temu slišala Ta glavnega reči sošolcu Lojzetu: »Enkrat bo pa treba pogledat v Novo vas, kaj se tam dogaja.« V Novi vasi je bila namreč doma Ta mala.

Počitnice so me rešile, da se ni zgodilo kaj takega. In že smo vstopili v nov šolski razred, osmi razred, s pomembnimi življenjskimi odločitvami. Kot vsako soboto sva z Mojco tudi tisto popoldne grabile po vrtu, veliko listja se je nabralo, saj je bila jesen že v polnem zamahu. Drla sem se nad našimi mulci, ker mi niso hoteli iz kleti prinesiti železnih grabelj, da bi z njimi poravnala pesek pred hišo, in srdito vihtela staro brezovo metlo, ki smo jo kupili od Peštačeve Ančke. Z njo smo pometali robove cestišča, od enega do drugega soseda, pred nedeljo je moralo biti vse tip-top. In prav v tej razgretosti me je zalotil sošolec Ta glavni, očitno ni pozabil na odločitev, da bo treba enkrat pogledat v Novo vas. Na hitro je zavrl kolo, da ga je z gramoznega cestišča močno zaneslo v stran.

»Živjo, ta mala!« To je bilo vse. In že je oddiral naprej po vasi.

Zastal mi je dih. O, ti ljubi bog, pa ravno on me je zasačil v moji delovni opremi med to gologlavo mularijo, celo kopico otrok sem imela okoli sebe, še sosedove. Vse je videl, kakšna sem v resnici, kje sem doma ... Polomija, kakšna polomija! Usta sem imela čisto suha od zadrege in nisem se več upala pokazati ob cesti. Skrivala sem se za hišo, se delala, da grabim, tudi potem, ko na tleh ni bilo več kaj pograbit. Oprezala sem izza vogala. Vedela sem, da se bo vračal po isti poti. Ne, zdaj se mu ne bom pustila videti, v tehle hlačah. Za nobeno ceno ne!

Potem pa še sama ne vem, kdaj mi je postalo všeč, da si Ta glavni daje toliko opraviti z menoj. Kadar sem bila pri razdeljevanju malice v razredu dežurna, sem se tudi jaz želela izkazati, na njegovo klop sem mu prinesla skodelico s čajem ali kakavom. Nisem se pustila zmešati od sošolcev, ki so se posmehovali moji naklonjenosti.

Na prvi pravi zmenek, zaradi katerega je človeku še v pozna leta lepo pri duši, pa je bilo treba še počakati. Zgodil pa se vendarle je, brez navzočnosti sošolk in sošolcev ali naše domače mularije. Strašanske priprave so bile potrebne zanj: s Ta glavnim sva ugotovila, kako se po novem giblje dan, kdaj se začne temniti, k naši hiši pa uvedla novo ptico, sovo, za katero bom vedela samo jaz. Zaskovikala bo, ko bodo razmere okoli našega doma in sosednjih hiš ugodne za srečanje. Da bi se lažje izmuznila iz kuhinje, sem prevzela tudi novo hišno dolžnost, zlivanje kuhinjskih pomij na vrt.

Tako sem tistega večera kar nekajkrat pograbila kanglo s pomijami in šla z njo na balkon: prvič ni nič skovikalo, drugič je zaskovikalo, pa je šla ravno tedaj po cesti sosedova Erna. Posrečilo se mi je morda šele v tretje, četrto, tega se pa res ne spomnim. Vsa vroča, z mokrimi kratkimi lasmi, ob sobotah je bilo tudi redno tedensko umivanje las, sem se stisnila k zidu in od strahu zadrževala dihanje. Kaj če bi se prav tedaj kdo od staršev spomnil, da mora še kaj pogledati okoli vogla. Gorela pa sem tudi zaradi vznemirjenosti in sreče. Samo takle kratek hipec. Pod napuščem. V tišini. A po tistem dotiku, ki je bil komaj podoben poljubu, se je v meni odprl pravi ognjemet čustev. Od sreče bi najraje skakala po postelji in se kot otrok drla, da bi me slišala vesoljna vas: poljubil me je, poljubil me je. Namesto tega sem obtičala v postelji z gorečim telesom, z napol odprtimi ustnicami, nisem jih upala niti pripreti, da ne bi s tem izbrisala z njih blaženega dotika, in sanjala, sanjala ...

Sova, s katero so bile med ljudmi povezane številne vraže, tudi tista, da njeno oglašanje napoveduje bližnjo smrt, se je pri nas zelo udomačila. Bila sem je vesela, čeprav se nisem mogla vedno odzvati njenemu klicu. In glej, navadno je zaskovikala prav tedaj, ko se je v najini spalnici prižgala luč. Nekoč je spravila pokonci vso hišo. Sestra je zagnala tak vik in krik, da je moral posredovati ata. Prišel je k nama v sobo in pokukal skozi okno.

»Ata, tam spodaj je bila, čisto na tleh, pri drogu, slišala sem jo, slišala. Tako me je strah,« je skoraj zajokala, jaz pa sem se delala, kot da takim neumnostim ne mislim nasedati ... Nisem vraževerna.

Ata se je sklanjal in sklanjal, sove pa od nikoder. Ker pa se je od sosedove jablane izluščila senca, je menda vendarle zaslutil, za kakšno ptico gre.

Pozneje so se moji sovi pridružili še drugi fantje in sošolci, ki so drgnili s kolesi okoli naše hiše in razmetavali pesek. Postavali smo zunaj, se hihitali in pomenkovali. Če smo imeli doma

prijazen dan, me je mama celo opozorila na obisk: »Alo, tvoji šocelni so že tu.« Če pa je bila slabe volje, se je jezila. »So že spet pridrgnili tisti tvoji mulci.«

Prve ljubezni so navadno lepe zaradi svojih začetkov, ne koncev. Tudi z mojo je bilo tako, odpihnil jo je čas, odnesle so jo daljave. Ob jubilejnih srečanjih nekdanjih sošolk in sošolcev pa je bilo še vedno dovolj priložnosti, da smo jih obujali in se jim smejali. In eno takih nepozabnih srečanj se je zgodilo prav ob naši petdesetletnici. V gostilni Pri Županu, najbolj znani na Žirovskem, smo plesali vse do zore. Kaj do zore! Do sedme ure zjutraj. Počakali smo, da so pobožni Žirovci odšli k jutranji nedeljski maši, potem pa se odtihotapili po vaških poteh vsak do svojega doma. V semiš salonarjih z zelo visoko peto, Žirovci namreč še vedno veliko damo na obutev, sem pritancala k staršem z ožuljenimi in krvavečimi prsti na nogah. Stiskala sem zobe, nobenega tarnanja si nisem upala privoščiti. »Zakaj pa hodiš okoli v takih čevljih, pri teh letih,« sem že slišala mamo, ki je še vedno delila nauke svoji zmešani hčeri.

Res pa je, da nikoli več nisem mogla obuti tistih salonarčkov. Noge niso več hotele skočiti vanje. A tudi odpovedati se jim nisem hotela. Zavila sem jih v časopisni papir in jih spravila na dno garderobne omare, potem pa jih kdaj pa kdaj potegnila ven, ob njih malo pomeditirala in jih spravila nazaj. Na prigovarjanje mojih domačih, naj jih že končno vržem stran ali pa vsaj podarim Humani, sem ugovarjala, češ da so to zgodovinski čevlji in da bodo nekoč morda našli svoje mesto celo v literaturi. In prav zdajle se jim je ponudila priložnost za to.